

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि  
महाविद्यालय, पुणे येथे देशी गाय संशोधन व  
प्रशिक्षण केंद्र उभारण्यासाठी प्रशासकीय मान्यता  
देणे व त्याकरीता रु.२.०० कोटीचे खर्चास मान्यता  
देणेबाबत...

**महाराष्ट्र शासन**

**कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग**

**शासन निर्णय क्रमांक: मफुकृ २०२०/प्र.क्र.६६/७अ,**

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : ०२ डिसेंबर, २०२०

**संदर्भ :-** (१) मा. उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे कार्यालयाचे क्र.उमुमं/उस/नोट/१९५/२०२०,  
दि. २६.२.२०२० चे पत्र

(२) नियंत्रक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे पत्र क्रमांक  
जा.क्र. नियंत्रक/लेखा-२/प्रस्ताव/ कृमपुणे/२१२/२०२०, दिनांक ०५/०३/२०२०

(३) नियंत्रक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे पत्र क्रमांक  
जा.क्र. मफुकृवि/नियंत्रक/लेखा-२/२१६/२०२०, दिनांक १७/०७/२०२०

**प्रस्तावना-**

भारत देश हा विविध गाईच्या जातीसाठी संपन्न मानला जातो. गाईच्या उपयुक्तेनुसार देशातील एकूण पशुधनाच्या ६ टक्के गाई ह्या दुधासाठी प्रसिद्ध आहेत व त्या प्रामुख्याने उत्तर भारतात आढळतात. महाराष्ट्रातील गायीच्या जाती जसे खिल्लार, डांगी, लालकंधारी, देवणी व कोकण कपिला ह्या प्रामुख्याने ओढ कामासाठी प्रसिद्ध असून त्यांचे दुध उत्पादन कमी आहे. देशी गायींमध्ये विविध वातावरणात तग धरण्याची क्षमता, रोग प्रतिकारक क्षमता, गोचिड प्रतिबंधक गुण जास्त आहेत. सध्या देशी गायीच्या विविध, वैशिष्ट्यांमुळे दुध व दुग्धजन्य पदार्थ, गोमुत्र, शेण या पदार्थांना मागणी वाढल्यामुळे शेतकरी मोठ्या प्रमाणावर देशी गोपालनाकडे वळलेला आहे. महाराष्ट्रामध्ये मोठ्या प्रमाणामध्ये गीर, साहिवाल व इतर देशी जातीच्या गायी पाळल्या जात आहेत. त्यासाठी देशी गायीचे शास्त्रीय दृष्ट्या संवर्धन, अनुवांशिक सुधारणा, आहार, दुध, शेण, गोमुत्र यावर संशोधन होऊन शेतकऱ्यांना तांत्रिक मार्गदर्शन देणे आवश्यक आहे. त्यासाठी शेतकऱ्यांना प्रत्यक्ष गायीच्या जातीची माहिती, प्रात्यक्षिक व प्रशिक्षण देणे गरजेचे आहे.

या परिस्थितीमध्ये नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करून देशी गाईचे संवर्धन व कार्यक्षमता वाढवून आरोग्याच्या दृष्टीने सुरक्षित दुध व दुग्धजन्य उत्पादनवाढ करण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ,

राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागांतर्गत “देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र” स्थापन करण्याची बाब शासन स्तरावर विचाराधीन होती.

### शासन निर्णय:-

देशी गायींचे पालन करणे, प्रजनन क्षमता वाढविणे, पशु आहार व्यवस्थापन, लसीकरण, अद्ययावत तंत्रज्ञान वापर करून एंब्रिओ ट्रान्सफर करणे, लिंगनिहाय विर्य पुरवठा करणे, गायींची नियमित आरोग्य तपासणी करणे, दुध उत्पादन वाढविणे इ. बाबींसाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करणे तसेच अपारंपारिक उर्जा स्रोतांचा वापर करून उर्जा बचत करणे व गोठ्याकरीता स्वच्छ, हरित व निरोगी वातावरण निर्माण करणे याकरीता, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागांतर्गत “देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र” स्थापन करण्यास व त्याकरीता रु. २००.०० लाख निधी खर्चास सोबतच्या परिशिष्ट-अ नुसार शासन मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदरची मान्यता ही महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या कार्यकारी परिषदेमध्ये तसेच महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे यांच्या आगामी बैठकीमध्ये कार्योत्तर मंजूरीच्या अधिन राहून देण्यात येत असून खालील अटी व शर्तीचे पालन करण्यात यावे.

### अटी व शर्ती :-

- १) देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राचे संशोधन व विस्तार कार्य करण्यासाठी नव्याने पदनिर्मिती करण्यात येणार नाही.
- २) सदरचे कार्य हे दीर्घकालीन दृष्ट्या महत्त्वाचे असल्याने विद्यापीठांमध्ये उपलब्ध असलेल्या पदांपैकी एका पदाची सदर संशोधन केंद्रासाठी प्रमुख शास्त्रज्ञ म्हणून नेमणूक करण्यात यावी.
- ३) इतर उपलब्ध पदांपैकी आवश्यकतेनुसार सदर प्रशिक्षण केंद्रामध्ये काम करण्यासाठी शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचारी वर्गाची नियुक्ती करणेबाबत विद्यापीठ स्तरावर निर्णय घेण्यात यावा.
- ४) देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठी नियंत्रक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांना निधी उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधीमधून देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठी चार वर्षांमध्ये सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट “अ” नुसार खर्च करण्यात

यावा. तथापि काही अपरिहार्य कारणास्तव संबंधित वर्षातील अनुदान खर्ची न पडल्यास त्याची पूर्तता प्रकल्प कालावधीत करण्यात यावी.

५) परिशिष्ट 'अ' नुसार एखाद्या घटकासाठी असलेले मंजूर अनुदान खर्च होऊन शिल्लक निधी इतर घटकावर खर्च करण्याचे अधिकार कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांना राहतील.

३. प्रकल्प राबविण्याकरीता प्राप्त झालेला निधी हा प्रकल्पांतर्गत प्रस्तावित असलेल्या बाबींकरीताच खर्च करण्यात यावा. या अनुदानातुन इतर योजना/इतर प्रकल्प/ प्रस्तावित प्रकल्पात समाविष्ट नसलेल्या बाबींवर खर्च करू नये.

४. या प्रित्यर्थचा खर्च, मागणी क्र. डी-३, २४१५ कृषि विषयक संशोधन व शिक्षण, ०१ पीक संवर्धन, १२०, इतर संस्थाना सहाय्य, (००)(०६) महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला सहायक अनुदान (कार्यक्रम) (२४१५ ००७२) ३१- सहायक अनुदान (वेतनेतर) व ३५-भांडवली मत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान या लेखाशीर्षाखाली मंजूर केलेल्या तरतूदीतून मासिक निधी विवरणपत्राच्या मर्यादेत भागवावा व त्याच लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा.

५. विद्यापीठांना मंजूर करण्यात आलेले अनुदान महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठे अधिनियम १९८३, महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठे परिनियम १९९०, आणि महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठे लेखा संहिता १९९१ मधील तरतूदीप्रमाणे आणि प्रचलित शासन आदेश व विहित कार्यपद्धतीनुसार सक्षम अधिका-यांची प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता घेतल्यानंतर विहित मर्यादेत खर्च करण्यात यावे. केवळ अर्थसंकल्पीय तरतूद आहे किंवा अनुदान वितरीत केले आहे म्हणून खर्च करू नये.

६. संशोधन संचालक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर हे प्रकल्पाचे संनियंत्रण करणे व प्रगतीचा आढावा घेणे इ. बाबत विहित कार्यपद्धतीनुसार शासनास अहवाल सादर करतील.

७. उपविभागीय कृषि अधिकारी, अहमदनगर तथा आहरण व संवितरण अधिकारी यांनी संबंधित उपशीर्षांतर्गत मंजूर केलेले अनुदान कृषि विद्यापीठांचे नियंत्रक यांना अदा करण्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.

८. सदरचा शासन निर्णय वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका, १९७८ मधील भाग-पहिला, उपविभाग-तीन मधील अनुक्रमांक ४, परिच्छेद क्र.२७ (२) अन्वये प्रशासकीय विभागास देण्यात

आलेल्या अधिकारानुसार तसेच नियोजन विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २४९/१४३१, दि. २०.१०.२०२० व वित्त विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या वेबसाइटवर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०२०१२०२१२३३३००९०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

( बा. कि. रासकर )  
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

१. मा. मंत्री (कृषि), यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
२. मा. मंत्री (नियोजन व वित्त) यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
३. मा. राज्यमंत्री (कृषि), यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
४. सदस्य सचिव तथा महासंचालक, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे
५. कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
६. संचालक (संशोधन), महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे,
७. संशोधन संचालक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जिल्हा अहमदनगर,
८. सहसंचालक (वित्त), महाराष्ट्र कृषि परिषद व संशोधन परिषद, पुणे,
९. कुलसचिव/ नियंत्रक/ विद्यापीठ अभियंता, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी,
१०. खर्च ताळमेळ शाखा, कृषि आयुक्त कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
११. उपविभागीय कृषि अधिकारी, अहमदनगर,
१२. महालेखापाल, महाराष्ट्र १/२ (लेखापरीक्षा/ लेखा व अनुद्येयता) मुंबई / नागपूर,
१३. जिल्हा कोषागार अधिकारी, अहमदनगर,
१४. उपकोषागार अधिकारी, राहुरी,
१५. मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई,
१६. उप मुख्य लेखा परीक्षक (वरिष्ठ) स्थानिक निधी लेखा, कोकण भवन, नवी मुंबई,
१७. जिल्हा लेखा परीक्षा अधिकारी, स्थानिक निधी लेखा, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी,
१८. वित्त विभाग (व्यय १/ बियुडी १३), मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
१९. नियोजन विभाग (कार्यासन १४३१), मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
२०. कक्ष अधिकारी, कार्यासन क्रमांक २अ/६-अ, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२,
२१. कार्यासन ७ अ (निवड नस्ती), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

परिशिष्ट "अ"

देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठीच्या खर्चाचा तपशिल

अ) ३१-सहायक अनुदान (वेतनेतर) :- देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठी आवश्यक असणारा आवर्ती खर्च

(रु.लाखात)

अ.न.	घटक	वर्ष				
अ.	आवर्ती खर्च	१	२	३	४	एकूण
१.	प्रवास खर्च	१.००	१.००	०.५०	०.५०	३.००
२.	प्रसिद्धी/तंत्रज्ञान विस्तार	०.५०	०.५०	०.५०	०.५०	२.००
३.	परवाना/नोंदणी/टॅक्स/भाडे	०.३०	०.३०	०.३०	०.३०	१.२०
४.	चारा, पशुखाद्य	३८.५०	०.००	०.००	०.००	३८.५०
५.	प्रशिक्षण	२.७०	२.७०	२.७०	२.७०	१०.८०
६.	जनावरांचा विमा	३.००	०.००	०.००	०.००	३.००
७.	रासायनिक द्रव्ये	०.५०	०.५०	०.५०	०.५०	२.००
८.	गोटीत भ्रुण, लिंगनिहाय विर्य कांड्या	११.००	११.००	११.००	०.००	३३.००
९.	देशी गाय व्यवस्थापन सॉफ्टवेअर	१.००	०.००	०.००	०.००	१.००
१०.	इतर खर्च/ कार्यालयीन खर्च	१.२०	१.१०	१.१०	१.१०	४.५०
	एकूण	५९.७०	१७.१०	१६.६०	५.६०	९९.००

ब) ३५- भांडवली मत्तेच्या निर्मितीकरीता अनुदान :- देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र स्थापन करण्यासाठी आवश्यक असणारा अनावर्ती खर्च

(रु.लाखात)

अ.न.	घटक	वर्ष				
ब.	अनावर्ती खर्च	१	२	३	४	एकूण
१.	गाई खरेदी/वाहतूक/चाचणी (५० गाई)	५०.००	०.००	०.००	०.००	५०.००
२.	गोबरगॅस प्रकल्प	०.००	३.२०	०.००	०.००	३.२०
३.	सोलर प्रकल्प	०.००	१०.००	०.००	०.००	१०.००
४.	शेण व गोमुत्र प्रक्रिया यंत्र	२.००	०.००	०.००	०.००	२.००
५.	ट्रॅक्टर संचालित मुरघास यंत्र कापणी यंत्र	०.००	१८.००	०.००	०.००	१८.००
६.	गायीसाठी म्याट	१.००	०.००	०.००	०.००	१.००
७.	गाळी पेंड यंत्र, ब्लॉक यंत्र	०.००	३.००	०.००	०.००	३.००
८.	LN <sub>2</sub> कंटेनर	१.८०	०.००	०.००	०.००	१.८०
९.	यंत्र सामुग्री	५.००	३.००	०.००	०.००	८.००
१०.	जुना गोठा नूतनीकरण	४.००	०.००	०.००	०.००	४.००
	एकूण	६३.८	३७.२०	०.००	०.००	१०१.००
	एकूण प्रकल्प खर्च (अ व ब) =	१२३.५०	५४.३०	१६.६०	५.६०	२००.००

( बा. कि. रासकर )

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

पृष्ठ ५ पैकी ५